

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060103

DOM
2012-10-23
Stockholm

Mål nr
F 23-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2011-12-08 i mål nr F 1518-11, se bilaga A

KLAGANDE

Tjörns kommun
471 80 Skärhamn

Ombud: T W

MOTPARTER

1. M H

2. M J

Ombud för nr 2: J G

SAKEN

Anläggningsåtgärd enligt 49 § anläggningslagen

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens dom.

2. Tjörns kommun ska ersätta M J:s rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen med 19 688 kronor, avseende ombudsarvode inklusive mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Tjörns kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa lantmäterimyndighetens beslut. Kommunen har

Dok.Id 997831

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

även yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i såväl mark- och miljödomstolen som Mark- och miljööverdomstolen.

M H har bestritt kommunens yrkanden, men har vitsordat 4 254 kronor som skälig ersättning för kommunens rättegångskostnader.

M J har bestritt kommunens yrkanden och har för egen del yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Tjörns kommun har som grund för den yrkade ändringen anfört bl.a. följande.

Fastigheten X i Tjörns kommun utgör en kommunikationsfastighet. Den aktuella gång- och cykelvägen, liksom andra sådana vägar och kommunikationsleder i och kring Skärhamn, är knutna till fastigheten. Syftet med fastigheten är att tillhandahålla ett lämpligt kommunikationssystem och binda samman bl.a. gång- och cykelvägnät i och kring tätorten Skärhamn. Omständigheter som om fastigheten omfattar vattenområde och obebyggd mark eller att ingen av byggnaderna på fastigheten är taxerade som specialenhet för kommunikationsändamål kan inte ha betydelse i målet eftersom fastigheten i praktiken används för kommunikationer. Vattenområdet nyttjas också för kommunikationer i form av båttrafik.

När det gäller själva utbyggnaden av gång- och cykelvägen är den fastställd i den tätortsstudie som antogs av kommunen år 2006 och som den kommande översiktsplanen hänvisar till. Det finns ett behov av ett utbyggt och sammanhängande gång- och cykelvägnät i Tjörns kommun. Den planerade utbyggnaden avser skapandet av en sammanhängande gång- och cykelväg till Skärhamn utmed den allmänna vägen 721 och från den befintliga gång- och cykelvägen vid väg 723. Den nu aktuella sträckan avser en etapp i det arbetet. Därefter kommer arbetet att fortsätta för att ansluta gång- och cykelvägen till kommunikationsfastigheten X. Gång- och cykelvägen tillgodoser både ett allmänt behov av transport och trafiksäkerhet och ett enskilt intresse för fastigheten eftersom dessa syften hänger ihop med varandra. Det finns inte något krav på att gång- och cykelvägen måste direkt ansluta till fastigheten

för att den ska anses vara av väsentlig betydelse för fastigheten. Det är tillräckligt att det finns ett funktionellt, icke geografiskt samband mellan nyttigheten på den tjänande fastigheten och utnyttjandet av den härskande fastigheten. Ett sådant samband föreligger i detta fall. Lantmäteriets beslut uppfyller därför villkoren i anläggningslagen. Det utgör vidare fast praxis hos lantmäterimyndigheten att upplåta rätt för gång- och cykelväg under i ärendet föreliggande förutsättningar.

M H har som grund för sitt bestridande anfört bl.a. följande. Det finns alternativa dragningar av gång- och cykelvägen som inte har utretts. Det finns inget behov av gång- och cykelvägen utifrån den nuvarande vägsträckningen. Bedömningen bör inte ske utifrån ett eventuellt framtida vägnät. Vad gäller rättegångskostnader är det oskäligt om enskilda skulle behöva betala kommunens kostnader vid överklagande. Kommunen borde ha den kompetens som krävs för att driva målet utan att anlita ett ombud.

M J har som grund för sitt bestridande åberopat samma grunder som vid mark- och miljödomstolen samt tillagt bl.a. följande. Gång- och cykelvägen är inte av väsentlig betydelse för fastigheten X:s behov av väg. Bedömningen av en fastighets behov av väg och om denna är av väsentlig betydelse bör utgå från fastighetens användningsområde. Fastighetens primära användningsområde är inte som kommunikationsfastighet så som kommunen hävdar. Det finns inte någon detaljplan för området och översiktsplanen som kommunen har hänvisat till är inte bindande. Därmed kan inte fastighetens användningsområde anses vara kommunikationsfastighet bara för att det uppges i översiktsplanen, som i det här fallet inte ens är fastställd. Även om fastigheten används till viss del för kommunikationer kan det inte anses visat att det innebär att fastighetens syfte är att vara en kommunikationsfastighet. Det måste finnas ett specifikt behov för den berörda fastigheten och inte enbart ett allmänintresse från kommunen eller allmänhetens sida för att gång- och cykelvägen ska få upplåtas på det sätt som yrkats av Tjörns kommun. I de fall där det endast finns ett allmänt intresse av gång- och cykelväg bör kommunen vara hänvisad till att använda annan tillämplig lagstiftning såsom expropriation om behov finns för att ta den aktuella marken i anspråk.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i den bedömning som mark- och miljödomstolen har gjort. Mark- och miljödomstolens dom ska därför fastställas.

Med denna utgång ska kommunen ersätta M J:s kostnader för rättegången här. Det belopp som har yrkats är skäligt.

Mark- och miljööverdomstolen tillåter att domen får överklagas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2012-11-13

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, tekniska rådet Jan Gustafsson, hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson, referent, och tf. hovrättassessorn Helen Blomberg. Avgörandet är enhälligt.

Föredragande har varit Astrid Öfverholm.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2011-12-08
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr F 1518-11

KLAGANDE

1. L H

2. M H

3. C J

4. M J

Ombud: D H

MOTPART

Tjörns kommun, 471 80 Skärhamn

Ombud: T W

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut 2010-07-14 i ärende nr O101142, se bilaga 1.

SAKEN

Anläggningsåtgärd enligt 49 § anläggningslagen

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen undanröjer lantmäteriets beslut i sin helhet samt inställer förrättningen.

Tjörns kommun ska ersätta M J för rättegångskostnad

(ombudskostnad) med 23 829 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 4 766 kr.

Dok.Id 180054

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

BAKGRUND

Tjörns kommun (kommunen) ansökte hos lantmäteriet i mars år 2010 om rätt att få anlägga en gång- och cykelväg på ett antal fastigheter utmed väg 721. Lantmäteriet beslutade att tillskapa denna rätt enligt 49 § anläggningslagen – AL - (1973:1149) till förmån för kommunens fastighet X.

YRKANDEN M.M.

M H har yrkat att ingen rätt för gång- och cykelväg ska upplåtas på hans fastighet Y och har anfört i huvudsak följande. Enligt 49 § AL kan rätt att bygga väg över annan fastighet upplåtas om det är av betydelse för att tillgodose en fastighets behov av väg. Eftersom X inte ansluter fysiskt till den planerade gång- och cykelvägen kan gång- och cykelvägen inte anses tillgodose X:s behov av väg. Kommunen har heller inte visat att det finns behov av en gång- och cykelväg. Inga beräkningar eller undersökningar ligger till grund för planerna att bygga en gång- och cykelväg. Enligt tidigare nämnd paragraf får upplåtelse inte ske om det innebär synnerligt men för den upplåtande fastigheten, i detta fall Y. Y är en jordbruksfastighet, där det bedrivs näringsverksamhet. Den planerade gång- och cykelvägen kommer att omintetgöra denna användning av berörd mark. Det finns alternativa dragningar av gång- och cykelvägen som inte har utretts.

L H har yrkat högre ersättningsnivå och har anfört i huvudsak följande. Han har värderat sin fastighet – Z – och fått beskedet från värderaren att gång- och cykelvägen påverkar fastighetens värde negativt. Trafiken kommer närmare och direkt i kontakt med tomt. Den generella ersättningsnivån som presenterades av lantmäteriet är för låg.

C J har yrkat på en skälig ersättning samt att en tid sätts för när arbetet ska vara slutfört och har anfört i huvudsak följande. Det framgår av lantmäteriets beslut att ersättningsbeslutet ska tas först när arbetet slutförts och det framgår inte av dessa handlingar vilka ersättningsnivåer m.m. som gäller. Hon har även blivit erbjuden ett plank som skydd för insyn. Detta erbjudande finns heller inte med i beslutshandlingarna. Vidare framgår det inte när arbetet ska vara slutfört,

därmed finns det heller ingen bortre gräns för när eventuell ersättning kommer att betalas ut.

M J har yrkat att domstolen undanröjer lantmäteriets beslut och ställer in förrättningen och i andra hand att ärendet återförvisas till lantmäteriet. Han har även yrkar ersättning för rättegångskostnader med 23 829 kr samt har anfört i huvudsak följande. Lantmäteriets beslut avseende anläggningsåtgärd för upplåtelse av rättighet enligt 49 § anläggningslagen är inte av väsentlig betydelse för att tillgodose fastigheten X behov av väg. En förutsättning för att ett anläggningsbeslut avseende väg enligt 49 § AL ska kunna meddelas utan fastighetsägarens medgivande är att den tilltänkta gång- och cykelvägen ska tillgodose fastigheten X:s behov av väg i lagrummets mening.

Bestämmelserna i 46 – 55 §§ anläggningslagen bör dock tolkas så att de är begränsade till vägar vars syfte är att tillgodose en fastighets behov av samfärdsel eller transporter till eller från fastigheten. Lagstiftningen i anläggningslagen är framförallt avsedd att vara av privaträttslig natur. Tjörns kommuns redovisade inställning får ses som en önskan att komplettera och förbättra de redan befintliga gång- och cykelvägarna på Tjörn. Syftet med anläggning tycks således inte i första hand avse ett tydligt kommunikationsbehov för fastigheten X utan istället hänföra sig till kommuninvånarnas samfärdsel och rekreation etc. I målet är således fråga om en mer allmänorienterad nytthet. Detta då avsikten inte är att användandet av anläggningen ska vara begränsat till nyttjandet av kommunens fastighet X. Det är snarare sannolikt att det stora flertalet av dem som kommer att använda gång- och cykelvägen kommer att göra detta helt fristående från fastigheten X. Syftet med anläggningen är således inte knutet till fastigheten som sådan utan främst att trygga ett kommunalt behov. De tvångsmedel som finns i anläggningslagen bör användas då ett reellt behov av väg föreligger i det enskilda fallet och inte för att endast tillgodose allmänna behov.

Kommun har yrkat att överklagandet avvisas samt ersättning för rättegångskostnader med 27 300 kr exkl. moms samt anfört i huvudsak följande. Aktuell gång- och cykelväg är av väsentlig betydelse för kommunikationerna till och från kommunens fastighet X. Den beslutade sträckningen av

gång- och cykelvägen är vidare det lämpligaste alternativet, som innebär att ändamålet vinnes med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad. Berörda områden är inte detaljplanelagda. Enligt tätortsstudien för Skärhamn - upprättad år 2006 - utgör området ett utvecklingsområde för bostäder och anläggandet av en gång- och cykelväg har förutsatts i studien. Aktuell gång- och cykelväg utgör en nödvändig del för att komplettera befintligt gång- och cykelvägnät på Tjörn. Avsikten är att anlägga både kommunala vatten- och avloppsledningar och gång- och cykelväg utefter väg 721. Lagakraftvunnen ledningsrätt för vatten- och avloppsledningarna föreligger redan i angiven sträckning. Uppenbara fördelar föreligger med att samordna arbetena för vatten – och avloppsledningarna och gång- och cykelvägen samt utnyttja samma område för både vatten- och avloppsledningar, allmän väg och gång- och cykelväg. Berörd mark inom angränsande fastigheter har redan belastningar i form av såväl väg- som ledningsrätt, vilka upplåtelser begränsar markens nyttjande för fastighetsägarna. Den tillkommande belastningen i form av en gång- och cykelväg får anses begränsad inom de flesta av de berörda fastigheterna och torde i vart fall inte innebära synnerligt men för någon fastighet. Beaktas skall också att kommunen, för att ytterligare begränsa påverkan av gång- och cykelväg, har åtagit sig att utföra skadeförebyggande åtgärder i form av plank eller liknande inom vissa fastigheter.

X är en kommunal fastighet för kommunikationer och allmän platsmark. Detta framgår av fastighetsregistret och fastighetens utbredning i området. Fastigheten omfattar en areal av 263 498 m² och består av en betydande del kommunikationsstråk, såsom gator/vägar, gång- och cykelvägar i och kring Skärhamn. Det framgår av fastighetsregistret att ett flertal gång- och cykelvägar är upplåtna till förmån för fastigheten. Kommunens fastighet X syftar sålunda till att tillhandahålla ett lämpligt kommunikationssystem och knyta samman bl. a gång- och cykelvägnätet inom det nu aktuella området. Fastigheten nyttjas för detta syfte och dess utbredning ändras hela tiden i takt med att vägar, gång- och cykelväg och andra allmänna anläggningar byggs ut i kommunal regi. Den i målet aktuella upplåtelsen för gång- och cykelväg erfordras för att få till stånd ett lämpligt gång- och cykelvägnät i aktuellt område och också en ändamålsenlig användning av kommunens kommunikationsfastighet X. Fastigheten utgör

därför en nödvändig förutsättning för upplåtelsen, liksom upplåtelsen är av väsentlig betydelse för fastigheten.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet utan sammanträde med stöd av 16 kap. 8 § fastighetsbildningslagen (1970:988). Parterna har beretts tillfälle att slutföra sin talan enligt samma bestämmelse.

För att tillgodose fastighets behov av väg kan enligt 49 § första stycket AL upplåtas rätt för en viss fastighet att bygga väg över en annan fastighet eller att använda en befintlig väg. Fråga i målet är hur begreppet ”fastighets behov av väg” ska tolkas. Mark- och miljödomstolen bedömer att uttrycket måste tolkas så det avser den aktuella fastighetens, dvs. X, behov av väg för samfärdsel och transporter till och från fastigheten. Att det även är den tolkningen som varit lagstiftarens avsikt framgår bl. a. av prop. 1973:60 s 143 f och 282 ff genom användandet av uttrycket enstaka fastighets behov.

Kommunen gör gällande att deras fastighet X är en kommunikationsfastighet som syftar till att tillhandahålla ett lämpligt kommunikationssystem och knyta samman bland annat gång- och cykelvägsnätet inom det aktuella området samt att gång- och cykelvägen är av väsentlig betydelse för kommunikationerna till och från X. Av lantmäteriets protokoll framgår att det saknas detaljplan för området där gång- och cykelvägen planeras. Domstolen noterar att det av fastighetsregistret framgår att fastigheten är 26,35 ha varav 1,57 ha utgörs av vattenområde samt att den inte innehåller någon byggnad som är taxerad som specialenhet för kommunikationsändamål. Av kartan framgår vidare att fastigheten består av en stor del obebyggd mark samt viss gatumark. Kommunen har inte gjort gällande att det på fastigheten finns någon byggnad eller anläggning för vilken rätt att ha tillgång till en gång- och cykelväg utefter väg 721 är erforderlig. Det framgår vidare av kartan att gång- och cykelvägen inte går ända fram till X. Av rubriken i AL framgår att 49 § avser bestämmelser om enskilda vägar. Rättigheten som upplåtits genom den överklagade förrättningen avser en gång- och cykelväg som kommunen planerar anlägga utefter väg 721. I

samrådshandlingen till översiktsplan 2012 framgår att utbyggnaden av gång- och cykelvägsnätet behövs för att underlätta hållbara resvanor för Tjörns befolkning men även för att utveckla en attraktiv besöksnäring. Domstolen gör därmed bedömningen att syftet med gång- och cykelvägen är att tillgodose ett allmänt behov och inte ett behov som föreligger för X. Sammantaget visar detta enligt domstolen att gång- och cykelvägen inte har den betydelse för X som kommunen hävdar.

Som framgår ovan är det domstolens bedömning att kommunen inte visat att gång- och cykelvägen är av väsentlig betydelse för att tillgodose X:s behov av väg.

På grund av det anförda ska anläggningsbeslutet undanröjas för klagandenas fastigheter. Med tillämpning av 31 § AL jämförd med 16 kap 11 § 2 st fastighetsbildningslagen (1970:988) ska undanröjandet även omfatta resterande delar av anläggningsbeslutet.

Övrigt

M J har yrkat 23 829 kr inkl moms i ersättning för ombudskostnader. Rättegångskostnadsfrågan ska avgöras utifrån 16 kap 14 § fastighetsbildningslagen. Mark- och miljödomstolen finner att det är skäligt att förlorande part i målet ska ersätta skäliga rättegångskostnader. Kommunen vitsordar ett belopp om 11 719 kr inkl moms som skäligt. Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att det yrkade beloppet får anses vara skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 29 december 2011.

Peter Ardö

Sören Karlsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Sören Karlsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Eveline Savik.